

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทนี้จะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย
สรุปผลของการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับคุณสมบัติของศึกษานิเทศก์
ประจำสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 5
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับบทบาททางค่านิเทศการ
ของศึกษานิเทศก์ ประจำสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 5
3. เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอนเกี่ยวกับบทบาททางค่านิเทศการ
ของศึกษานิเทศก์ ประจำสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 5

สมมติฐานของการวิจัย

ความคาดหวังระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอนเกี่ยวกับบทบาททางค่านิเทศการของ
ศึกษานิเทศก์ ประจำสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 5 ไม่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มผู้บริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด จำนวน 6 คน หัวหน้า
การประถมศึกษาอำเภอ จำนวน 45 คน และครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่โดยการสุ่มตัวอย่างแบบ
แบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวน 178 คน

2. กลุ่มครูผู้สอน ได้แก่ ครูผู้ทำการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา โดยการสุ่มตัว
อย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวน 307 คน

รวมจำนวนตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ทั้งสิ้น 536 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม 1 ชุด แบ่งออกเป็น 3 ตอน จำนวน
67 ข้อ แบบสอบถามนี้สร้างขึ้นตามลักษณะงานวิชาการ ด้านการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์
ประจำสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ที่กำหนดในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษา
นิเทศก์ ใช้รับผิดชอบงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2523 (ฉบับร่าง) พร้อมทั้ง
ยึดหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไปใช้จริง ได้นำไป
ทดลองใช้ก่อน แล้วหาค่าของความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ 0.95 จึงได้ใช้เป็น
แบบสอบถามฉบับจริง แบบสอบถามชุดนี้มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบ (Check list)
แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้บริการทางไปรษณีย์ ทั้งส่งและเก็บรวบรวมข้อมูล แบบ
สอบถามที่ส่งไปยังตัวอย่างประชากร มีจำนวน 536 ฉบับ ได้รับคืน 458 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ
85.46 โดยแยกเป็นรับคืนจากผู้บริหารจำนวน 188 ฉบับ และจากครูผู้สอนจำนวน 270 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทค่านิเทศการของศึกษานิเทศก์ แยกวิเคราะห์เป็น 3 ตอนคือ
  - 2.1 เกี่ยวกับคุณสมบัติของศึกษานิเทศก์ วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ
  - 2.2 เกี่ยวกับบทบาทค่านิเทศการของศึกษานิเทศก์ วิเคราะห์โดยใช้ค่า
เฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2.3 การเปรียบเทียบความคาดหวังระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอน เกี่ยวกับบทบาท
 ด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์ วิเคราะห์โดยใช้ค่า $Z - test$

3. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม
 วิเคราะห์โดยวิธีเรียงลำดับความถี่ของความคิดเห็นจากมากไปหาน้อย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยส่วนรวม
 ปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูผู้สอนมากกว่าผู้บริหาร ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศ
 หญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 30 - 39 ปี และมีช่วงอายุการรับราชการอยู่ระหว่าง 11 - 15 ปี

2. ข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติของศึกษานิเทศก์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยส่วนรวมปรากฏ
 ผลดังนี้

2.1 ศึกษานิเทศก์ควรมีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 31 - 40 ปี (ร้อยละ 81.88)
 รองลงมาควรมีอยู่ในช่วงอายุ 20 - 30 ปี และ 41 - 50 ปี ตามลำดับ

2.2 ศึกษานิเทศก์ควรมีประสบการณ์เป็นครูมาก่อนมากกว่า 7 ปีขึ้นไป
 (ร้อยละ 52.18) รองลงมาควรมีประสบการณ์ระหว่างช่วง 4 - 5 ปี, 6 - 7 ปี และ 2 - 3
 ปีตามลำดับ

2.3 ศึกษานิเทศก์ควรมีวุฒิขั้นต่ำระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 80.57) รอง
 ลงมาได้แก่ วุฒิระดับปริญญาโท วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี และวุฒิส่งกว่าปริญญาโท ตามลำดับ

2.4 ศึกษานิเทศก์ควรมีเน็ตใ้ค้อย่างน้อย 2 วิชา/กลุ่มประสบการณ์
 (ร้อยละ 46.29) รองลงมาได้แก่ 4 วิชา/กลุ่มประสบการณ์ 1 วิชา/กลุ่มประสบการณ์
 และ 3 วิชา/กลุ่มประสบการณ์ ตามลำดับ

2.5 ศึกษานิเทศก์ควรมีประสบการณ์สอนวิชาที่จะทำการนิเทศมาก่อน 3 - 4 ปี
 (ร้อยละ 42.14) รองลงมาได้แก่ 5-6 ปี, 7-8 ปี และ 1-2 ปีตามลำดับ

3. ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทค่านิเวศการของศึกษานิเทศก์ ได้เรียงลำดับจากลำดับที่ 1 ถึงลำดับสุดท้าย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังนี้

3.1 ความคาดหวังเกี่ยวกับการควบคุมและส่งเสริมการสอนของศึกษานิเทศก์ ปรากฏว่าในเรื่อง การสำรวจปัญหาและความต้องการของครูเพื่อวางโครงการนิเทศ และการแนะนำช่วยเหลือค่านิเทศการเรียนการสอนแก่กลุ่มโรงเรียนตามที่ขอร้องมา ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยอย่างยิ่ง นอกจากนี้ในเรื่อง การนำผลการประเมินมาตรฐานทางวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน การวางแผนการจัดทำโครงการนิเทศร่วมกับศึกษานิเทศก์อำเภอ การติดตามผลการปฏิบัติงานตามโครงการนิเทศร่วมกับศึกษานิเทศก์อำเภอ การส่งเสริมให้ครูประเมินผลการเรียนของนักเรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน การประเมินมาตรฐานทางวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด การส่งเสริมให้ศึกษานิเทศก์อำเภอจัดสัมมนาครูในการใช้หลักสูตรประถมศึกษาเป็นระยะ ๆ การจัดอบรมครูและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับวิธีสอนและการบริหารโรงเรียน การเป็นวิทยากรในการอบรมครูและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา การให้คำปรึกษาทางค่านิเทศการแก่ศึกษานิเทศก์อำเภอ การประสานงานการปฏิบัติงานตามโครงการนิเทศกับศึกษานิเทศก์อำเภอ การรายงานผลการปฏิบัติงานตามโครงการนิเทศแก่ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด การส่งเสริมให้ศึกษานิเทศก์อำเภอจัดอบรมครูเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผล การส่งเสริมให้กลุ่มโรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานทางวิชาการของโรงเรียน และการประสานงานการปฏิบัติงานตามโครงการนิเทศกับกลุ่มโรงเรียน ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาทการควบคุมและส่งเสริมการเรียนการสอนของศึกษานิเทศก์อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย

3.2 ความคาดหวังเกี่ยวกับการจัดทำและพัฒนาข้อสอบมาตรฐานของศึกษานิเทศก์ ปรากฏว่าในเรื่อง การปรับปรุงข้อสอบมาตรฐานในระดับประถมศึกษาให้มีคุณภาพอยู่เสมอ การจัดทำข้อสอบมาตรฐานในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัด การนำข้อสอบมาตรฐานไปวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาในสังกัด การจัดทำคลังข้อสอบของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด การให้บริการให้ยืมข้อสอบแก่โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด และเกี่ยวกับการบริการให้ยืมข้อสอบแก่โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดอื่น ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยในทุกข้อ

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาท การจัดทำและพัฒนาข้อสอบมาตรฐานของศึกษานิเทศก์อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย

3.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับการสนับสนุนงานวิชาการของศึกษานิเทศก์ ปรากฏว่า ในเรื่อง การจัดให้มีการสาธิตการใช้สื่อการสอนและวิธีสอนใหม่ ๆ แก่ครูเพียงเรื่องเดียว ที่ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาทนี้อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยอย่างยิ่ง นอกจากนั้นในเรื่อง การบริการให้ยืมสื่อการเรียนการสอนแก่ครู การจัดทำตัวอย่างสื่อการเรียนไว้เป็นแบบอย่างแก่ครู การจัดห้องสมุดให้เป็นศูนย์ค้นคว้าและบริการทางวิชาการแก่ครู การจัดนิทรรศการการใช้สื่อการเรียนและนวัตกรรมทางการศึกษา การให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดห้องสมุดแก่โรงเรียนประถมศึกษา การแนะนำการจัดทำสื่อการเรียนและการจัดหาวัสดุท้องถิ่นแก่ครู การติดตามผลและประเมินผลการใช้สื่อการเรียนเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับท้องถิ่น การจัดทำเอกสารเสนอแนะแหล่งวิทยากรและวิทยากรในท้องถิ่นแก่ครู และการส่งเสริมให้กลุ่มโรงเรียนจัดประชุมปฏิบัติการทำเรื่องสื่อการเรียนที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยทั้งสิ้น

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาท การสนับสนุนงานวิชาการของศึกษานิเทศก์อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย

3.4 ความคาดหวังเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนของศึกษานิเทศก์ ปรากฏว่าในทุกเรื่องคือเรื่อง การปรับปรุงคู่มือครูและแผนการสอนในระดับประถมศึกษาให้ สะดวกและเหมาะสมต่อการนำไปใช้อยู่เสมอ การศึกษาและวิจัยเพื่อค้นคว้าเทคนิคและวิธีสอน ใหม่ ๆ การจัดประชุมปฏิบัติการเพื่อจัดทำหนังสืออ่านประกอบระดับประถมศึกษาในห้องเรียน การ ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับสภาพของชุมชนเพื่อนำมาช่วยปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดอบรมความรู ้ทางการวิจัยเบื้องต้นแก่ศึกษานิเทศก์อำเภอ การเป็นที่ปรึกษาคณะการวิจัยแก่ศึกษานิเทศก์อำเภอ การเผยแพร่ผลงานวิจัยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ การจัดทำตัวอย่างการวิจัยเพื่อเป็นแบบอย่าง แก่ครู และการส่งเสริมให้กลุ่มโรงเรียนทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตัวอย่างประชากรมีความ คาดหวังในบทบาทเหล่านี้อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยทั้งสิ้น

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาท การวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนของศึกษานิเทศก์อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย

3.5 ความคาดหวังเกี่ยวกับเสนอแนะการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนของ ศึกษานิเทศก์ปรากฏว่าในทุกเรื่องคือ การเสนอแนะแนวทางปรับปรุงหนังสือเรียนระดับประถม ศึกษาแก่กรมวิชาการ การเป็นกรรมการในการพิจารณาการคัดเลือกหนังสือเรียนในระดับประถม ศึกษาภายในจังหวัด และการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกหนังสือเรียนระดับประถมศึกษาภายใน จังหวัด ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยทั้งสิ้น

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาท เสนอแนะการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนของศึกษานิเทศก์อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย

3.6 ความคาดหวังเกี่ยวกับความร่วมมือกับจังหวัดในส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียน ประถมศึกษาของศึกษานิเทศก์ ปรากฏว่าในทุกเรื่องคือ การสนับสนุนให้โรงเรียนประถมศึกษา จัดกิจกรรมทางศาสนาและทำนุบำรุงวัฒนธรรมของท้องถิ่น การส่งเสริมการควบคุมดูแลความ ประพฤติ และอบรมจริยศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา การประสานงานวิชาการกับหน่วยงาน

อื่นที่เกี่ยวข้อง การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานวิชาการตามโครงการพิเศษของจังหวัด การรายงานผลการปฏิบัติงานวิชาการตามโครงการพิเศษของจังหวัดให้แก่ผู้บริหารทราบ การปฏิบัติงานวิชาการตามโครงการพิเศษของจังหวัด และการส่งเสริมการจัดทำแข่งขันกีฬาระหว่าง โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้อยู่ในเกณฑ์เห็น คว้ยทั้งสิ้น

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาท ความร่วมมือกับจังหวัดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนประถมศึกษาของศึกษานิเทศก์อยู่ในเกณฑ์เห็นคว้ย

2.7 ความคาดหวังเกี่ยวกับการปฏิบัติงานอื่นที่ผู้อำนวยการการประถมศึกษา จังหวัดมอหมมาทาให้ ปรากฏว่าในทุกเรื่องคือ การปฏิบัติงานคานวิชาการที่ไครับมอบหมายจาก ผู้อานวยการการประถมศึกษาจังหวัด และการปฏิบัติงานคานอื่น ๆ ที่ไครับมอบหมายจากผู้อานวย การการประถมศึกษาจังหวัด ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้อยู่ในเกณฑ์เห็น คว้ยทั้งสิ้น

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาท การปฏิบัติงานอื่นที่ผู้อานวยการการประถมศึกษาจังหวัดมอหมมาทาให้ อยู่ในเกณฑ์เห็นคว้ย

โดยสรุปแล้ว ผูคอบแบบสอบถามมีความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทคานวิชาการอยู่ใน เกณฑ์เห็นคว้ย บทบาทคานวิชาการของศึกษานิเทศก์ จัดเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมาก ไปหานอยไคดังตอไปนี้

1. ควบคุมและส่งเสริมการเรียนการสอน
2. สนับสนุนงานวิชาการ
3. จัดทำและพัฒนาขอสอบมาตรฐาน
4. วิจัยและพัฒนาการเรียนการสอน
5. เสนอแนะการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียน

6. ร่วมมือกับจังหวัดในส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษา

7. ปฏิบัติงานอื่นที่ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดมอบหมายให้

4. ข้อมูลเปรียบเทียบความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์

จากสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า "ความคาดหวังระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอนเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์ ประจำสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 5 ไม่แตกต่างกัน" ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเปรียบเทียบความคาดหวังของตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่ม สรุปผลได้ดังต่อไปนี้

4.1 ความคาดหวังระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอนเกี่ยวกับการควบคุมและส่งเสริมการเรียนการสอนของศึกษานิเทศก์ปรากฏว่า ในเรื่อง การวางแผนการจัดทำโครงการพิเศษร่วมกับศึกษานิเทศก์อำเภอ และการรายงานผลการปฏิบัติงานตามโครงการนิเทศแก่ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้แตกต่างกัน นอกจากนั้นในเรื่องการสำรวจปัญหาและความต้องการของครูเพื่อวางโครงการนิเทศ การติดตามผลการปฏิบัติงานตามโครงการนิเทศร่วมกับศึกษานิเทศก์อำเภอ การประเมินมาตรฐานทางวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด การนำผลการประเมินมาตรฐานทางวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน การแนะนำช่วยเหลือคณาจารย์เรียนการสอนแก่กลุ่มโรงเรียนตามที่ขอร้องมา การเป็นวิทยากรในการอบรมครูและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา การจัดอบรมครูและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับวิธีสอนและการบริหารโรงเรียน การให้คำปรึกษาทางด้านวิชาการแก่ศึกษานิเทศก์อำเภอ การส่งเสริมให้ศึกษานิเทศก์อำเภอจัดสัมมนาครูในการใช้หลักสูตรประถมศึกษาเป็นระยะ ๆ การส่งเสริมให้ศึกษานิเทศก์อำเภอจัดอบรมครูเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผล การส่งเสริมให้กลุ่มโรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียน การส่งเสริมให้ครูประเมินผลการเรียนของนักเรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน การประสานการ

ปฏิบัติงานตามโครงการนิเทศกับศึกษานิเทศก์อำเภอ และการประสานงานปฏิบัติตนตามโครงการนิเทศกับกลุ่มโรงเรียน ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้ไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่ม มีความคาดหวังในบทบาทการควบคุมและส่งเสริมการเรียนการสอนของศึกษานิเทศก์ ไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.2 ความคาดหวังระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดทำและพัฒนาข้อสอบมาตรฐานของศึกษานิเทศก์ ปรากฏว่าในเรื่อง การจัดทำข้อสอบมาตรฐานในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัด การปรับปรุงข้อสอบมาตรฐานในระดับประถมศึกษาให้มีคุณภาพอยู่เสมอ การนำข้อสอบมาตรฐานไปวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนของนักเรียนระดับประถมศึกษาในสังกัด การจัดทำคลังข้อสอบของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด การบริการให้ยืมข้อสอบแก่โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด และการบริการให้ยืมข้อสอบแก่โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดอื่น ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้ไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่ม มีความคาดหวังในบทบาทการจัดทำและพัฒนาข้อสอบมาตรฐานของศึกษานิเทศก์ ไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.3 ความคาดหวังระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอนเกี่ยวกับการสนับสนุนงานวิชาการของศึกษานิเทศก์ ปรากฏว่าในเรื่อง การจัดทำเอกสารเสนอแหล่งวิชาการและวิทยากรในห้องเรียนแก่ครูนั้น ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทนี้แตกต่างกัน นอกจากนี้ในเรื่อง การจัดทำห้องสมุดให้เป็นศูนย์กลางและบริการทางวิชาการแก่ครู การให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดห้องสมุดแก่โรงเรียนประถมศึกษา การจัดนิทรรศการการใช้สื่อการเรียน

และนวัตกรรมทางการศึกษา การจัดทำให้มีการสาธิตการใช้สื่อการเรียนและวิธีสอนใหม่ ๆ แก่ครู การบริการให้ยืมสื่อการเรียนการสอนแก่ครู การจัดทำตัวอย่างสื่อการเรียนไว้เป็นตัวอย่างแก่ครู การส่งเสริมให้กลุ่มโรงเรียนจัดประชุมปฏิบัติการทำสื่อการเรียนที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน การแนะนำการจัดสื่อการเรียนและการจัดหาวัสดุท้องถิ่นแก่ครู และการติดตามและประเมินผลการใช้สื่อการเรียนเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้ไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทการสนับสนุนงานวิชาการของศึกษานิเทศก์ไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.4 ความคาดหวังระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอนเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนของศึกษานิเทศก์ ปรากฏว่าในเรื่อง การศึกษาและวิจัยเพื่อค้นคว้าเทคนิคและวิธีการสอนใหม่ ๆ และการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับสภาพของชุมชนเพื่อนำมาช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนนั้น ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้แตกต่างกัน นอกจากนี้ในเรื่องการจัดอบรมความรู้ทางการวิจัยเบื้องต้นแก่ศึกษานิเทศก์อำเภอ การเป็นที่ปรึกษาดำเนินการวิจัยแก่ศึกษานิเทศก์อำเภอ การส่งเสริมให้กลุ่มโรงเรียนทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การจัดทำตัวอย่างธารวิจัยเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ครู การเผยแพร่ผลงานวิจัยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ การจัดประชุมปฏิบัติการ เพื่อจัดทำคู่มือครูและแผนการสอนในระดับประถมศึกษา การจัดประชุมปฏิบัติการเพื่อจัดทำหนังสืออ่านประกอบระดับประถมศึกษาในท้องถิ่น และการปรับปรุงคู่มือครูและแผนการสอนในระดับประถมศึกษาให้สะดวกและเหมาะสมต่อการนำไปใช้อยู่เสมอ ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้ไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนของศึกษานิเทศก์ ไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.5 ความคาดหวังระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอนเกี่ยวกับการเสนอแนะการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนของศึกษานิเทศก์ ปรากฏว่าในเรื่อง กำหนดการคัดเลือกหนังสือเรียนระดับประถมศึกษาภายในจังหวัด การเป็นกรรมการในการดำเนินการคัดเลือกหนังสือเรียนระดับประถมศึกษาภายในจังหวัด และการเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงหนังสือเรียนระดับประถมศึกษาแก่กรมวิชาการ ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้ไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทการเสนอแนะการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนของศึกษานิเทศก์ ไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.6 ความคาดหวังระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอนเกี่ยวกับความร่วมมือกับจังหวัดในส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษาของศึกษานิเทศก์ ปรากฏว่าในเรื่อง การส่งเสริมการจัดการแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน ส่งเสริมการจัดการบริการด้านสุขภาพและอนามัยในโรงเรียนประถมศึกษา ส่งเสริมการควบคุมดูแลความประพฤติและอบรมจริยศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา การสนับสนุนให้โรงเรียนประถมศึกษาจัดกิจกรรมทางศาสนาและทำนุบำรุงวัฒนธรรมของท้องถิ่น การปฏิบัติงานวิชาการตามโครงการพิเศษของจังหวัด การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานวิชาการตามโครงการพิเศษของจังหวัด การรายงานผลการปฏิบัติงานวิชาการตามโครงการพิเศษของจังหวัดให้แก่ผู้บริหารทราบ และการประสานงานวิชาการกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้ไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทความร่วมมือกับจังหวัดในส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษาของศึกษานิเทศก์ไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.7 ความคาดหวังระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอนเกี่ยวกับ การปฏิบัติงานอื่นที่ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดคอมบงหมายให้ ปรากฏว่าในเรื่อง การปฏิบัติงานวิชาการที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด และการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดนั้น ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้ไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทการปฏิบัติงานอื่นที่ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดมอบหมายให้ ไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

โดยสรุปแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. ข้อมูลที่เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด สรุปได้ดังนี้

5.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของศึกษานิเทศก์ ส่วนใหญ่แล้วศึกษานิเทศก์ควรจะมีประสบการณ์ในด้านการสอนมาก่อนพอสมควร มีความเป็นกันเองกับครู มีความรู้ความสามารถในวิชาที่จะนิเทศ มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน มีคุณลักษณะที่ดี มีความรู้รอบตัวดี มีคุณธรรมและมีความประพฤติดี

5.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์ ส่วนใหญ่แล้วศึกษานิเทศก์ควรจะทำหน้าที่ให้ทั่วถึงทุกโรงเรียนอย่างน้อยปีละครั้ง จัดทำและให้บริการสื่อการเรียนแก่ครู สาธิตการสอนให้เป็นแบบอย่างแก่ครู ติดตามผลและประเมินผลโครงการการเรียนการสอน ศึกษาหาความรู้และศึกษาค้นคว้าการใหม่ ๆ อยู่เสมอ จัดอบรมครูเกี่ยว

กับเทคนิคการสอนและวิทยาการใหม่ๆ แก่ครู หาวิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน
แก่ครู ประสานงานและให้บริการกับทุกฝ่าย และจัดสัมมนาครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรเป็นระยะๆ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลของการวิจัย ทำให้ทราบข้อเท็จจริงหลายประการ ซึ่งควรจะได้นำมา
อภิปรายดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่แล้วเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 30-
39 ปี และมีอายุราชการส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 11 - 15 ปีจากประสุมการณ์ของผู้วิจัยเห็นว่าเป็นวัย
กำลังทำงาน และมีประสบการณ์มากพอสมควร จึงคาดว่า ตัวอย่างประชากรคงจะมีความมุ่ง
หวังให้การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. คุณสมบัติของศึกษานิเทศก์

ตัวอย่างประชากรคาดหวังว่า ผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งเป็นศึกษานิเทศก์นั้น ควรจะมี
อายุอยู่ระหว่าง 31 - 40 ปี มีประสบการณ์เป็นครูกว่า 7 ปี มีวุฒิขั้นต่าระดับปริญญาตรี
ควรจะมีเทคนิควิชา/กลุ่มประสบการณ์ และควรมีประสบการณ์สอนวิชาที่นิเทศอยู่ระหว่าง
3 - 4 ปีนั้น จะสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา มณีสไพบูลย์ ที่พบว่า "ศึกษานิเทศก์ควร
มีอายุอยู่ระหว่าง 30 - 40 ปี มีวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี สามารถนิเทศได้ทั่วไป และ

มีความสามารถพิเศษเฉพาะหมวดวิชา"¹ และใกล้เคียงกับงานวิจัยของ ชีรเทพ ทองสถิตย์ ที่พบว่า "ศึกษานิเทศก์ควรมีอายุระหว่าง 30 - 35 ปี วุฒิอย่างต่ำปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการสอนอย่างน้อย 5 ปี และควรจะทำการนิเทศได้อย่างน้อย 3 วิชา"² ซึ่งช่วงอายุและประสบการณ์ดังกล่าวอยู่ในวัยกำลังทำงาน คงจะเอาใจใส่ และมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานด้านกรณินเทศการศึกษาให้บรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับด้านวุฒิที่ส่วนใหญ่ควรจะเป็นระดับปริญญาตรีนั้น เห็นว่าในปัจจุบันนี้ วุฒิระดับปริญญาตรีเป็นวุฒิระดับพื้นฐานที่ข้าราชการทั่ว ๆ ไปควรจะมี แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีตัวอย่างประการบางส่วนคิดว่า ศึกษานิเทศก์ควรมีวุฒิระดับปริญญาโท (ร้อยละ 16.59) ซึ่งผู้วิจัยคิดจะต่อไปก็อาจจะมีแนวโน้มเป็นไปเช่นนั้น เพราะในปัจจุบันนี้ ครูผู้สอนมีแนวโน้มจะมีวุฒิระดับปริญญาตรีมากขึ้น ทั้งนี้เพราะครูได้เข้ารับการอบรมบุคลากรทางการศึกษาจากวิทยาลัยครูต่าง ๆ และได้สมัครศึกษาต่อยังมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเป็นจำนวนมาก เมื่อเป็นเช่นนี้~~ศึกษานิเทศก์ควรมีวุฒิอยู่เหนือครูบ้าง~~ เพื่อเป็นผลในด้านการให้ความเชื่อถือ เพราะค่านิยมของคนไทยนั้นยังมีความเชื่อถือในวุฒิที่สูงๆ อยู่ แม้แต่ในสหรัฐอเมริกาได้มีการสำรวจความคิดเห็นของครูผู้สอนในปี ค.ศ. 1954 ซึ่งพบว่า ศึกษานิเทศก์ควรมีวุฒิสำเร็จปริญญาโทและควรมีประสบการณ์ทางการสอน 3 - 5 ปี"³ เพราะ

¹วนิดา มนต์ไพบูลย์, "เจตนาคติของครูที่มีต่อศึกษานิเทศก์," (รายงานผลการวิจัยฉบับที่ 4 สำนักงานศึกษาธิการเขต 1 นครปฐม), 2518, อ้างใน หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, งานนิเทศการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2521), หน้า 89.

²ชีรเทพ ทองสถิตย์, "ความคิดเห็นของครูประถมศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), บทคัดย่อ.

³ชุม สีสข, "กิจกรรมการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์จังหวัด," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 23.

ครูผู้สอนในสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่มีวุฒิพื้นฐานระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยจึงคาดหวังว่าต่อไปในอนาคต ผู้ที่จะมาเป็นศึกษานิเทศก์ควรจะมีวุฒิถึงระดับปริญญาโท

3. บทบาทด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์

3.1 บทบาทเกี่ยวกับการควบคุมและส่งเสริมการเรียนการสอน ที่พบว่าโดยส่วนรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรเห็นด้วยกับบทบาทเหล่านี้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบทบาทเหล่านี้เป็นบทบาทที่ศึกษานิเทศก์ควรจะมีปฏิบัติ ถ้าพิจารณาถึงบทบาทเกี่ยวกับการควบคุม ไม่ได้หมายถึงการที่ศึกษานิเทศก์ไปควบคุมครูในลักษณะของ Inspector แต่จะเป็นลักษณะการติดตามผลการปฏิบัติงานของครูในลักษณะต่าง ๆ เช่น การประเมินมาตรฐานทางวิชาการ การติดตามผลการปฏิบัติงานตามโครงการ เป็นต้น เพราะในสภาพปัจจุบันนี้ อารนิเทศในลักษณะของ Inspector จะใช้ไม่ได้ผล จะทำให้ครูมีความรู้สึกที่ศึกษานิเทศก์เป็นผู้คอยจับผิด และอยู่เหนือครู ดังนั้นการนิเทศในปัจจุบันควรจะออกมาในลักษณะประชาธิปไตย ซึ่งจากผลงานวิจัยของ ศักดิ์สุบรรณ ลังกาพันธุ์ พบว่า "บทบาทของศึกษานิเทศก์ตามความต้องการของครูข้อหนึ่งนั่นคือ ครูส่วนมากต้องการให้ นิเทศแบบประชาธิปไตย"¹ โดยที่ศึกษานิเทศก์จะต้องให้ความเป็นกันเองกับครู เสมือนหนึ่งว่าเป็นสมาชิกหนึ่งของโรงเรียน ส่วนที่กำหนดบทบาทในการส่งเสริมการเรียนการสอนนั้น นับว่าเป็นบทบาทที่สำคัญของศึกษานิเทศก์เช่นเดียวกัน เพราะบทบาทในด้านการนิเทศของศึกษานิเทศก์จังหวัดนั้น ต่อไปจะไม่ออกนิเทศเชิงเรียนโดยตรง แต่จะเป็นการนิเทศโดยทางอ้อม โดยจะประสานงาน ส่งเสริมให้ความร่วมมือกับศึกษานิเทศก์อำเภอในด้าน

¹ ศักดิ์สุบรรณ ลังกาพันธุ์, "บทบาทของศึกษานิเทศก์ในทัศนะของครูที่ได้รับการนิเทศ," (วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, 2521), หน้า 121 - 125.

การนิเทศการศึกษา ดังนั้นการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัดส่วนใหญ่จะออกมาในลักษณะ "Specialist" ส่วนศึกษานิเทศก์อำเภอจะออกมาในลักษณะ "Practice" โดยตรง

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทที่อยู่ในบทบาทการควบคุมและส่งเสริมการเรียนการสอนนี้ พบว่าการสำรวจปัญหาและความต้องการของครูเพื่อวางโครงการนิเทศและการแนะนำช่วยเหลือด้านการเรียนการสอนแก่กลุ่มโรงเรียนตามที่ขอรับมานั้น ตัวอย่างประชากรมีความคาดหวังในบทบาทเหล่านี้อยู่ในระดับสูงกว่าบทบาทอื่นในประเภทเดียวกัน ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุรณัยก แสงสิริกุล ที่พบว่า "หน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ข้อหนึ่งคือ สำรวจปัญหาและอุปสรรคทางการเรียนการสอน" จึงนับว่าบทบาทเหล่านี้เป็นบทบาทที่สำคัญและจำเป็นที่จะช่วยทำให้การปฏิบัติงานด้านนิเทศตรงกับปัญหาและความต้องการของครูเพื่อจะได้นำข้อมูลมาวางโครงการนิเทศและช่วยเหลือได้ตรงกับจุดประสงค์ของโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลให้งานนิเทศการศึกษามีความหมายต่อครูยิ่งขึ้น สำหรับแนวปฏิบัติในการสำรวจปัญหาและความต้องการของครูนั้น ศึกษานิเทศก์จะใช้วิธีการสำรวจได้หลายวิธี เช่น วิธีสังเกต สัมภาษณ์ ประชุม สัมมนาครู ฯลฯ วิธีที่ผู้วิจัยเห็นว่าวิธีที่ได้ผลดีที่สุดคือ วิธีสัมภาษณ์ หรือ การพูดคุยกับครูโดยตรง และทำให้ทราบปัญหาและความต้องการของครูได้อย่างลึกซึ้งกว่าวิธีอื่น แต่มีปัญหาว่าวิธีนี้จะใช้งบประมาณในการดำเนินการมาก เพราะศึกษานิเทศก์จะต้องออกสัมภาษณ์หรือพูดคุยกับครูโดยตรง ซึ่งถ้าใช้ครูเป็นจำนวนมาก จะต้องใช้งบประมาณและเสียเวลามาก ส่วนการจัดประชุม สัมมนาครูก็เป็นวิธีที่ดีที่จะทำให้ทราบปัญหาและความต้องการของครูได้เช่นกัน แต่คงต้องใช้งบประมาณมากอยู่ดี วิธีที่ผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสม สิ้นเปลืองงบประมาณน้อย และใช้เวลาไม่มากนัก คือวิธีการสำรวจโดยการใส่แบบสอบถามหรือแบบสำรวจปัญหาและความต้องการของครู สำหรับในเรื่องเกี่ยวกับ

บุรณัยก แสงสิริกุล, "การศึกษาหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ส่วนกลาง กระทรวงศึกษาธิการ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), บทคัดย่อ.

การแนะนำช่วยเหลือด้านการเรียนการสอนแก่กลุ่มโรงเรียนตามที่ขอร้องมานั้น ก็นับว่าเป็นบทบาทที่ศึกษานิเทศก์ควรจะมีปฏิบัติ ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ บริทท์ คี คาร์แมน (Breaticce D. Carman) ที่พบว่า "ศึกษานิเทศก์ควรจะได้รับผิดชอบให้ความช่วยเหลือโดยรับปรึกษาหารือและให้บริการทางการสอน"¹ ในการให้ความช่วยเหลือด้านการเรียนการสอนแก่กลุ่มโรงเรียนนั้นถึงแม้ว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัดจะมีบทบาทในการออกนิเทศน์ย่อยลงไปก็ตาม แต่เมื่อครูขอร้องมาให้ศึกษานิเทศก์ไปช่วยเหลือ ก็ควรที่ศึกษานิเทศก์จังหวัดจะออกนิเทศน์ให้ความช่วยเหลือตามที่ขอร้องมา ส่วนวิธีการนิเทศน์ศึกษานิเทศก์จะใช้วิธีนิเทศเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มก็ได้แล้วแต่เรื่องที่ครูขอร้องมาให้ช่วยเหลือ การให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มโรงเรียนตามที่ขอร้องมานี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าเป็นการนิเทศที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของครู ซึ่งทำให้การนิเทศมีความหมายและมีคุณค่าต่อครูยิ่งขึ้น

3.2 บทบาทการจัดทำและพัฒนาข้อสอบมาตรฐาน ที่พบว่าโดยส่วนรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรเห็นคว้ายกับบทบาทด้านนี้ทุกข้อ จึงนับว่าเป็นบทบาทที่ศึกษานิเทศก์ควรจะมีปฏิบัติ เพราะเป็นงานในลักษณะ specialist โดยตรง บทบาทด้านนี้แต่เดิมนั้น การกำหนดหน้าที่ของศึกษานิเทศก์จังหวัดเมื่อครั้งยังขึ้นอยู่กับกรมสามัญศึกษานั้นไม่ได้ระบุไว้ในหน้าที่ชัดเจนนัก เพียงแต่กำหนดเป็นหน้าที่ไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า หน้าที่ของศึกษานิเทศก์ประการหนึ่งคือ "ประเมินผลทางการวิชาการ"² เท่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่าบทบาทด้านการจัดทำและพัฒนาข้อสอบมาตรฐานนี้จะช่วยให้ศึกษานิเทศก์มีข้อสอบมาตรฐานไว้สำหรับให้บริการแก่ครูในด้านการประเมินผล

¹Breaticce D. Carman, "Role and Responsibilities in General Supervision of Instruction," Dissertation Abstracts in A Humanities and Social Sciences (Microfilm, V.31, No.9, 1971), p.4406-A.

²หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, งานศึกษานิเทศก์ (เอกสารการฝึกอบรมศึกษานิเทศก์ รุ่นที่ 18 ลำดับที่ 2, 2521), หน้า 8. (อัครสำเนา)

เรียนของนักเรียน ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ คาโรลีน กัส (Carolyn Guss) ที่พบว่า "ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่ช่วยเหลือครูในด้านการทดสอบและประเมินผลการศึกษา"¹ และผู้วิจัยเห็นว่าถ้าศึกษานิเทศก์จังหวัดใดทำงานในบทบาทด้านนี้อย่างจริงจังแล้วจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อครูที่จะมาขอใช้บริการจากคลังข้อสอบของจังหวัด ซึ่งแต่เดิมนั้นในระดับจังหวัดจะไม่มีข้อสอบมาตรฐานและคลังข้อสอบไว้บริการแก่ครู แม้แต่ศึกษานิเทศก์เอง เมื่อต้องการจะใช้ข้อสอบมาตรฐานต้องไปขอความร่วมมือจากสำนักงานทดสอบ ณ สถาบันต่าง ๆ ในส่วนกลางอยู่เสมอ

3.3 บทบาทการสนับสนุนงานวิชาการ ที่พบว่าโดยส่วนรวมแล้วตัวอย่างประชากรมีความเห็นด้วยกับบทบาทด้านนี้ทุกข้อ ซึ่งก็นับว่าเป็นบทบาทที่ศึกษานิเทศก์ ควรจะปฏิบัติ เพราะฐานะประการหนึ่งของศึกษานิเทศก์นั้นคือ "เป็นนักวิชาการ"² จึงควรให้การสนับสนุนงานด้านวิชาการอย่างเต็มที่ บทบาทที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนงานวิชาการที่สำคัญที่กำหนดไว้ในบทบาทข้อนี้ได้แก่ การให้บริการ การจัดทำของสมุท การแนะนำ และจัดทำตัวอย่างสื่อการเรียน การจัดทำนิตยสาร เป็นต้น จะสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรซ แอด อัม และ ลูซิลเล โบวีว (Grace L. Adams and Lucille Bowie) ที่พบว่า "ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่และรับผิดชอบโดยตรงคือการให้บริการแก่ครู ไม่ใช่ผู้บังคับบัญชา"³ และ งานวิจัยของ กัส (Guss)

¹ Carolyn Guss, "How is Supervision Perceived," Supervision : Emerging Profession (Washington, D.C. : IASCD, 1973), pp. 83-85.

² วิจิตร วรุณบางกูร, กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ และ สุพิชญา ชีรกุล, การนิเทศ การศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนต, 2521), หน้า 19.

³ Grace L. Adams and Lucille Bowie, "How We Learn : Implications for Supervision," Education 78 (December 1957) :

ที่พบว่า "หน้าที่ของศึกษานิเทศก์ประการหนึ่งคือ จัดห้องสมุด"¹ และ งานวิจัยของ ชีรเทพ ทองสถิตย์ ที่พบว่า "ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่เสนอแนะการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอน"²

จากบทบาทที่เกี่ยวกับการสนับสนุนงานวิชาการนี้ ข้อที่ตัวอย่างประชากรเห็นว่ามีความเฉื่อยอยู่ในระดับสูงกว่าข้ออื่นที่อยู่ในประเภทเดียวกันคือ การสาธิตการใช้สื่อการเรียนการสอนและวิธีสอนใหม่ ๆ แก่ครู จะสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีรเทพ ทองสถิตย์ ที่พบว่า "สิ่งที่ครูต้องการให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติคือ สาธิตการสอนและแนะนำวิธีสอนแบบใหม่ ๆ แก่ครู"³ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรซ คัมบลิว เคอร์ทซ์⁴ (Grace W. Kurtz) และ มูรีด อี แฮมม็อก⁵ (Muriel E. Hammock) ที่พบว่า "หน้าที่อย่างหนึ่งของศึกษานิเทศก์คือสาธิตการสอน" ซึ่งจะเห็นได้ว่า ครูต้องการให้ศึกษานิเทศก์สาธิตการสอนให้ดู แต่เดิมนั้นศึกษานิเทศก์ไม่ค่อยกล้า

¹ Caroly Guss, "How is Supervision Perceived," Supervision: Emerging Profession

² ชีรเทพ ทองสถิตย์, "ความคิดเห็นของครูประถมศึกษาคือต้องการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์," บทคัดย่อ.

³ วิจารณ์เจียรนัย, หน้าเดียวกัน.

⁴ Grace W. Kurtz, "An Intern Experiences Elementary School Supervision," Administration and Supervision 44(May 1958), : 147 - 158.

⁵ Muriel E. Hammock, Supervision Instruction in Secondary School (New York : McGraw-Hill, 1955), p. 27.

ที่จะสาธิตการสอนให้ครูดู มักจะเสี่ยงไปใช้วิธี การนิเทศแบบอื่นแทนนอกจากจำเป็นจริง ๆ ผู้วิจัยเห็นว่า การสาธิตการสอนให้ครูดูนั้น เป็นงานที่ศึกษานิเทศก์ควรจะทำ เพราะมักจะได้ยินคำวิจารณ์อยู่เสมอว่า "ศึกษานิเทศก์ก็แค่แนะนำแต่ตัวเองทำไมเป็น" ดังนั้นศึกษานิเทศก์ควรที่จะแสดงการสาธิตให้ เป็นตัวอย่างแก่ครูเพื่อที่จะได้ปลงคำวิจารณ์เหล่านั้น แต่ควรคำนึงว่า ถ้าไม่ได้รับการเตรียมตัวที่ดีแล้ว การสาธิตให้ครูดูนั้นจะเป็นผลเสียมากกว่าผลดี อาจจะทำให้ครูทำหุนหันและคลายความเลื่อมใสศรัทธาในตัวศึกษานิเทศก์ จึงควรที่จะได้ทำการทดลองดูก่อน หรือได้เตรียมตัวล่วงหน้าจนแน่ใจว่ามีขอบข่ายของงานที่สอน

3.4 บทบาทเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอน ที่พบว่าโดยส่วนรวมแล้ว ตัวอย่างประชากรเห็นด้วยกับบทบาทเหล่านั้นทุกข้อ ข้อที่เห็นว่าเห็นด้วยและมีค่าเฉลี่ยในระดับสูง คือ การปรับปรุงคู่มือครูและแผนการสอนในระดับประถมศึกษา และการศึกษาและวิจัยเพื่อค้นหาเทคนิคและวิธีสอนใหม่ ๆ ซึ่งจะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮาโรลด์ สเปียร์¹ (Harold Spears) และ เกรซ เคอร์ทซ์² (Grace W. Kurtz) ที่พบว่า "หน้าที่รับผิดชอบของศึกษานิเทศก์อย่างหนึ่งคือ ทำการศึกษาวิจัยและวางแผน" แต่เดิมนั้น หน้าที่ความรับผิดชอบด้านการวิจัยของศึกษานิเทศก์จังหวัด สังกัดกรมสามัญศึกษา ไม่ได้ระบุไว้ในหน้าที่ของศึกษานิเทศก์จังหวัดชัดเจนนัก แต่จะกำหนดไว้เป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาโดยกว้าง ๆ เท่านั้น แนวปฏิบัติจริงจึงไม่ค่อยจะได้ปฏิบัติ จากรายงานการวิจัยของ ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ พบว่า "การปฏิบัติงานจริงตามหน้าที่ทั้ง 10 ประการของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา นั้น ศึกษานิเทศก์จังหวัดปฏิบัติตามด้าน ศึกษา ทดลอง วิจัย เกี่ยวกับการเรียน-การสอน

¹ Harold Spears, Improving the Supervision of Instruction (New York : Prentice-Hall, 1954), p. 175.

² Grace W. Kurtz, "An Intern Experiences Elementary School Supervision," Administration and Supervision, pp. 147 - 158.

เป็นอันดับสุดท้าย (อันดับที่ 10)"¹ ผู้วิจัยคาดหวังว่า ต่อไปเมื่อบทบาทด้านการวิจัยจะมีความสำคัญมากสำหรับศึกษานิเทศก์จังหวัด เพราะนอกจากศึกษานิเทศก์จะทำงานด้านการนิเทศการศึกษาแล้ว ยังจะต้องทำงานด้านแผนพัฒนาซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการวิจัยเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย สำหรับงานด้านการปรับปรุงคู่มือครูและแผนการสอนนั้น เป็นงานที่จำเป็นและสำคัญสำหรับศึกษานิเทศก์มาก เพราะในปัจจุบันนี้อยู่ในช่วงระหว่างการใช้หลักสูตรประถมศึกษานำใหม่ พ.ศ.2521 จึงจำเป็นที่ศึกษานิเทศก์จะต้องหาวิธีการปรับปรุงคู่มือครูและแผนการสอนให้เหมาะสมต่อการนำเอาหลักสูตรไปใช้อยู่เสมอ

3.5 บทบาทเกี่ยวกับพิจารณาเสนอแนะการคัดเลือกหนังสือเรียนที่พบว่าโดยส่วนรวมแล้วตัวอย่างประชากรเห็นด้วยกับบทบาทนี้ทุกข้อ ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซีซิล จี. คาร์ลตัน (Cecil G. Carlton) ที่พบว่า "บทบาทของศึกษานิเทศก์ที่เป็นจริงอย่างหนึ่งนั้นได้แก่ ช่วยคัดเลือกแบบเรียน"² ผู้วิจัยคิดว่าบทบาทด้านนี้เป็นบทบาทอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งของศึกษานิเทศก์จังหวัด เพราะการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันนี้พยายามที่จะปรับปรุงระบบต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่น จึงจำเป็นอยู่เสมอที่ศึกษานิเทศก์จังหวัดจะต้องมีหน้าที่เกี่ยวกับการพิจารณาเสนอแนะการคัดเลือกหนังสือเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่นอยู่เสมอ ขอเสนอแนะว่าการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนนี้ควรจะมีครูผู้สอนร่วมเป็นกรรมการในการพิจารณาคัดเลือกด้วย เพราะครูผู้สอนมีประสบการณ์ในการสอนและใช้หนังสือโดยตรงย่อมจะทราบถึง จุดดี และ จุดด้อยของหนังสือเรียนได้ดี

¹ชัยวัฒน์ วรดนพพงษ์, "การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ในเขตการศึกษาสี่เอ็ด," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกบริหารการศึกษาศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), บทคัดย่อ.

² Cecil G. Carlton, "Role of Instructional Supervisors as Perceived by Teachers and Principals in Selected Florida Elementary School," Dissertation Abstracts International A Humanities and Social Sciences (Microfilm V.51, No.9, 1971);

3.6 บทบาทเกี่ยวกับความร่วมมือกับจังหวัดในส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษา ที่พบว่า โดยส่วนรวมแล้วผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับบทบาทนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นบทบาท สำคัญที่ศึกษานิเทศก์ควรปฏิบัติอย่างยิ่ง เพราะ ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่ในการให้บริการและประสาน งานอยู่แล้ว ดังนั้นงานใดที่หน่วยงานอื่นปฏิบัติเกี่ยวข้องกับโรงเรียนประถมศึกษาเช่นเดียวกัน ศึกษานิเทศก์ควรจะให้ความช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือ และให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ จาก รายงานการวิจัยพบว่า บทบาทค่านันทศึกษานิเทศก์ควรปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยและมีค่าเฉลี่ย ระดับสูงสุดในประเภทเดียวกันใดแก่ การสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมทางศาสนาและทำนุ บำรุงวัฒนธรรมของท้องถิ่น และร้องลงมาใดแก่ ส่งเสริมการควบคุมดูแลความประพฤติและ อบรมจริยศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษานั้น ผู้วิจัยเห็นว่าในปัจจุบันนี้ นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวโน้ม ให้ความสนใจต่อศาสนาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นน้อยลง ยิ่งกว่าความประพฤติและค่านจริยศึกษา ้วยแล้ว นักเรียนส่วนใหญ่ก็จะละเลยที่จะปฏิบัติ จึงน่าที่จะได้มีการส่งเสริมให้มีการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนเกิดคุณนิสัยที่ดียิ่งขึ้น เพื่อว่าต่อไปในอนาคตประเทศชาติจะได้มีประชากรที่ดี มี คุณภาพไปช่วยสร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่น่าอาศัยยิ่งขึ้น จึงควรที่ศึกษานิเทศก์ควรจะทำให้ ความสำเร็จและความร่วมมือและสนับสนุนบทบาทค่านนอย่างเต็มที่

3.7 บทบาทเกี่ยวกับการปฏิบัติงานอื่นที่ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด มอบหมายให้ ที่พบว่า ตัวอย่างประชากรเห็นด้วยกับบทบาทนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การปฏิบัติงานที่ผู้ อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดมอบหมายให้ นั้น เป็นสิ่งที่ศึกษานิเทศก์ควรปฏิบัติ เพราะถือ ว่าเป็นการปฏิบัติงานตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา แต่มีข้อที่น่าพิจารณาคือว่า งานที่มอบหมายให้ นั้นเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับค่านวิชาการโดยตรงหรือไม่ ถ้าไม่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยคิดว่าไม่ควรจะ มอบหมายให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติ เพราะจะมีผลให้การปฏิบัติงานค่านวิชาการตามโครงการ ค่าเนินไปอย่างไม่เต็มที่ จากผลงันวิจัยของ ชัยวัฒน์ วรดพงษ์ พบว่า งานในหน้าที่ ของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ทั้ง 10 ข้อนั้น ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบ

หมายมากเป็นอันดับแรก¹ ซึ่งทำให้ผลงานทางค่านิเวศการของศึกษานิเทศก์ไม่ค่อยจะปรากฏ
 จัด จนถึงกับมักจะไต่ถามคำวิจารณ์อยู่เสมอว่า "ศึกษานิเทศก์ไม่มีประโยชน์ ศึกษานิเทศก์ไม่มี
 งานทำ ไม่เห็นทำอะไร"² ฉะนั้น ผู้วิจัยไม่เห็นด้วยที่จะใช้ชื่อว่า "บทบาทเกี่ยวกับการปฏิบัติ
 งานอื่นที่ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดมอหมายให้" เพราะ จะเป็นทางออกที่เปิด
 โอกาสให้ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดมอหมายงานด้านอื่น ๆ ที่ไม่ใช่งานค่านิเวศการ
 ให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติ ควรจะเปลี่ยนเป็น "บทบาทเกี่ยวกับการปฏิบัติงานค่านิเวศการที่ผู้อำนวยการ
 การการประถมศึกษาจังหวัดมอหมายให้" จะเหมาะสมมากกว่า ซึ่งจะทำให้ศึกษานิเทศก์
 มองเห็นแนวทางปฏิบัติงานที่ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่เดิม

จากบทบาทของศึกษานิเทศก์ทั้ง 7 ประการที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าถ้าได้ปฏิบัติจริง
 ได้อย่างครบถ้วนทุกข้อแล้ว ครูจะเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีศึกษานิเทศก์อยู่
 และเชื่อว่าจะช่วยส่งผลให้การปฏิบัติงานค่านิเวศการเรียนการสอนของครูดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
 ยิ่งขึ้น ซึ่งในโอกาสต่อไปคำวิจารณ์ที่ว่า "งานศึกษานิเทศก์มองไม่เห็นเป็นรูปเป็นร่าง เป็น
 นามธรรม ผลงานไม่ออกเป็นตัวตน"³ จะไม่ไต่ถามต่อไปอีก

¹ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์, "การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ในเขตการศึกษาสืบเอ็ด,"
 หน้าบทความ.

²สมาน แสงมะลิ, "ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์,"
วารสารสามัญนิเทศ 4 (พฤษภาคม 2514) : 12.

³จันทร์ ชุมเมืองบักษ์, "ศึกษานิเทศก์," (อนุสรณ์วันพระราชทานเพลิงศพ
 นายสมหวัง ไกรทรวงศ์ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 11, 2517),
 หน้า 36.

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของบุคคลแบบสอบถาม

4.1 เกี่ยวกับคุณสมบัติของศึกษานิเทศก์

ตัวอย่างประชากรมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณสมบัติของศึกษานิเทศก์อยู่หลายประการ ข้อที่นับว่ามีความดีของความคิดเห็นสูงกว่าข้ออื่น คือ ศึกษานิเทศก์ควรมีประสบการณ์ด้านการสอนมาก่อนพอสมควร แสดงให้เห็นว่าตัวอย่างประชากรได้ให้ความสำคัญในเรื่องประสบการณ์การสอนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะคิดว่า การมีประสบการณ์ด้านการสอนมาก่อน ย่อมจะช่วยให้ทราบถึงสภาพปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนทราบถึงแนวปฏิบัติจริงในด้านการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ครั้นเมื่อมาดำรงตำแหน่งเป็นศึกษานิเทศก์จะช่วยให้มีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน และมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาได้ อย่างง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยกับคุณสมบัติดังกล่าวนี้เพราะมีความเชื่อว่า การปฏิบัติงานใด ๆ ก็ตาม ถ้ายึดแต่เพียงหลักการหรือทฤษฎีแต่เพียงอย่างเดียว งานที่ปฏิบัติ ไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้เสมอไป แต่ถ้ายึดประสบการณ์ ในด้านการสอนมาก่อนแล้ว นำหลักการหรือทฤษฎีมาประกอบกับแนวปฏิบัติจริง จะช่วยให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้โดยง่าย และรวดเร็วยิ่งขึ้น จากการทำนาคคุณสมบัติของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งเป็นศึกษานิเทศก์ตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งข้าราชการครู ก็ได้ให้ความสำคัญในเรื่องประสบการณ์ การสอน เช่นเดียวกัน โดยกำหนดว่า "ผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งเป็นศึกษานิเทศก์นั้น ถ้าสำเร็จปริญญาตรี จะต้องมีความรู้ประสบการณ์การสอนในสถานศึกษามาก่อนไม่น้อยกว่า 4 ปี ส่วนสำเร็จปริญญาโท จะต้องเคยทำการสอนในสถานศึกษามาก่อนไม่น้อยกว่า 2 ปี"¹ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าจะ

---

¹ วัชรินทร์ เกตุวันดี, (ผู้รวบรวม), มาตรฐานกำหนดตำแหน่งข้าราชการครู ตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชกฤษฎีการะเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2520 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2521), หน้า 54.

มีความรู้ถึงระดับปริญญาตรีก็ตาม ยังคงคำนึงถึงประสบการณ์ด้านการสอนด้วย ดังนั้นการมีประสบการณ์การสอนมาก่อนที่จะมาดำรงตำแหน่งเป็นศึกษานิเทศก์นั้น จึงมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเคยมีประสบการณ์สอนในวิชาที่จะทำการนิเทศด้วยแล้ว นับว่าดีมาก

นอกจากนั้น ตัวอย่างประชากรยังมีความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกหลายประการ ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยกับความคิดเห็นเหล่านั้นเป็นอย่างมาก คุณสมบัติที่นับว่ามีความสำคัญ เช่น การมีความรู้รอบตัวดี จะช่วยทำให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานด้านการนิเทศด้วยคามั่นใจ และสามารถช่วยเหลือครูในสถานต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง คุณสมบัติอื่น ๆ ที่นับว่ามีความสำคัญเช่นเดียวกัน เช่น การมีความเป็นกันเองกับครู มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน มีบุคลิกภาพดี มีคุณธรรม มีความประพฤติดี เป็นต้น ซึ่งคุณสมบัติเหล่านั้นหลายข้อจะสอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พ.ศ.2519 ซึ่งพอสรุปได้ว่า "ศึกษานิเทศก์ควรมีประสบการณ์ในการสอนวิชาที่จะนิเทศมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี มีประวัติการปฏิบัติงานดีเยี่ยม มีบุคลิกลักษณะเหมาะสม มีความรู้ความสามารถสูง มีความคิดริเริ่มดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความประพฤติดี และเป็นผู้ที่ครูเลื่อมใส ศรัทธาในความรู้ความสามารถ"¹ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเชื่อว่าคุณสมบัติที่ตัวอย่างประชากรเสนอความคิดเห็นนั้น มีความสำคัญต่อศึกษานิเทศก์มากที่จะต้องคำนึงถึงเพราะจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ครูมีความเชื่อถือ ยอมรับ และให้ความร่วมมือในการนิเทศเป็นอย่างดี

4.2 เกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์

ตัวอย่างประชากรมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาททางด้าน

¹ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พ.ศ.2519 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศาลา, 2519),

วิชาการของศึกษานิเทศก์อยู่หลายประการ ข้อที่เน้นว่ามีความดีสูงกว่าข้ออื่นคือ ควรออกนิเทศให้ทั่วถึงทุกโรงเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวอย่างประชากรทองการให้ศึกษานิเทศก์ออกนิเทศให้ทั่วถึงทุกโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ทางไกล จากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยทราบว่าศึกษานิเทศก์จังหวัดไม่สามารถออกนิเทศให้ทั่วถึงทุกโรงเรียนได้ ทั้งนี้เพราะว่าจำนวนศึกษานิเทศก์จังหวัดจำนวนน้อย และได้รับงบประมาณจำกัด ซึ่งในขณะที่เดียวกันครูทองการให้ศึกษานิเทศก์ออกนิเทศให้ทั่วถึงทุกโรงเรียน เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้วิจัยคิดว่าวิธีที่จะให้ศึกษานิเทศก์ได้ทำการนิเทศได้อย่างทั่วถึงนั้น ควรจะเพิ่มบุคลากรที่ทำการนิเทศให้มากขึ้น และควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอที่จะทำการนิเทศให้ได้อย่างทั่วถึงได้ การเพิ่มบุคลากรในการนิเทศนี้ อาจจะเพิ่มในลักษณะดังต่อไปนี้

- ก. เพิ่มจำนวนศึกษานิเทศก์ในระดับจังหวัดให้เพียงพอที่จะนิเทศโรงเรียนได้อย่างทั่วถึง
- ข. จัดให้มีบุคลากรที่ทำหน้าที่นิเทศในระดับใกล้เคียงกับโรงเรียนคือ ระดับอำเภอ และระดับกลุ่มโรงเรียน โดยปฏิบัติงานประสานกับศึกษานิเทศก์จังหวัด
- ค. จัดระบบการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีผู้บริหารโรงเรียน ครูฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้าสายวิชาต่าง ๆ ทำหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียน

จากการที่ได้ติดตามความเคลื่อนไหวของการจัดระบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ทราบว่า จะมีการจัดตั้งศึกษานิเทศก์อำเภอ และครูวิชาการประจำกลุ่มโรงเรียนขึ้นเพื่อทำหน้าที่นิเทศโรงเรียนให้ทั่วถึง โดยจะ ประสานงานกับศึกษานิเทศก์จังหวัด ซึ่งจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากการออกนิเทศโดยตรงมาเป็นนักวิชาการ (Specialist) ผู้วิจัยเชื่อว่าระบบการนิเทศแนวใหม่จะช่วยทำให้โรงเรียนทุกโรงเรียนได้รับการช่วยเหลือด้านวิชาการอย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น ตัวอย่างประชากรยังได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอีกหลายข้อ (รายละเอียดในบทที่ 4) ซึ่งล้วนแต่เป็นข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ต่อการนิเทศการศึกษาทั้งสิ้น จากข้อเสนอแนะแต่ละข้อคิดเห็นดังกล่าวพอที่จะประมวลเป็นหมวดหมู่ดังต่อไปนี้

ก. การนิเทศโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น จัดทำและให้บริการสื่อการเรียน สาริต การสอน จัดอบรม สัมมนา ทำวารสารเผยแพร่ความรู้แก่ครู เป็นต้น ขณผู้วิจัยเชื่อว่า การใช้วิธีการนิเทศหลาย ๆ วิธี จะช่วยทำให้ครูมีความเข้าใจถึงกระบวนการเรียนการสอนได้ ดีกว่าใช้วิธีการนิเทศเพียงวิธีเดียว

ข. นิเทศโดยยึดหลักการและบทบาทที่ศึกษานิเทศควรปฏิบัติ เช่น สำรวจปัญหาและความต้องการของครู กำหนดโครงการนิเทศตามปัญหาและความต้องการของครูปรับปรุงการสอนของครูให้เหมาะสมกับท้องถิ่น การนิเทศไม่ใชการจับผิดแต่เป็นการช่วยเหลือเป็นต้น ผู้วิจัยเชื่อว่าหลักการหรือทฤษฎีและบทบาทที่คว้อย่างประชากรเสนอนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อศึกษานิเทศก์ที่จะใช้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ค. มีการประสานงานและให้บริการ เช่น ประสานงานการนิเทศกับทุกฝ่าย บริการให้ยืมขอทดสอบมาตรฐานและขอทดสอบปลายปี บริการห้องสมุดเคลื่อนที่ เป็นต้น ความคิดเห็นชอบสอดคล้องกับขอเขียนของ วินัย เกษมเสถียร¹ อดีตหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ที่กล่าวถึงบทบาทของศึกษานิเทศก์ไว้ตอนหนึ่งว่า "ศึกษานิเทศก์มีบทบาทเป็นผู้ประสานงานและให้บริการในการปรึกษาหารือ"¹ ดังนั้นศึกษานิเทศก์ไม่ควรละเลยบทบาทในข้อนี้ เพราะเป็นบทบาทที่ศึกษานิเทศก์ควรปฏิบัติอย่างยิ่ง

ง. มีการพัฒนาตนเอง เช่น เป็นคนทันสมัย ศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ การเป็นผู้นำในการปฏิบัติจริง เป็นต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่จะทำให้ครูมีความเชื่อถือในตัวศึกษานิเทศก์นั้น ศึกษานิเทศก์จะต้องกระทำตนเป็นผู้ที่เฝ้าหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อที่จะได้มีความรู้ในค่านวิทยาการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง พอที่จะเป็นที่พึ่งและเป็นแบบอย่างแก่ครูได้

¹วินัย เกษมเสถียร, "บทบาทและหน้าที่ของศึกษานิเทศก์," ประมวลบทความนิเทศการศึกษา ปี 2521 (เอกสารฉบับที่ 44/2521, หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2521), หน้า 108.

จ. มีการศึกษาค้นคว้าและประเมินผล เช่น ศึกษาผลและประเมินผลโครงการเรียน การสอน ประเมินมาตรฐานโรงเรียน ทำการวิจัย เป็นต้น ผู้วิจัยคิดว่าข้อเสนอแนะสำหรับ บทบาทของครูเป็นข้อเสนอแนะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับศึกษานิเทศก์มากที่ควรคำนึงถึง เพราะจะทำให้ทราบว่าจะปฏิบัติไปนั้นประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ข้อเสนอแนะที่มีความสอดคล้องกับกระบวนการนิเทศ (POLCA) ของ เบน เอ็ม แฮร์ริส (Ben M. Harris) ขั้นสุดท้ายคือ "ขั้นการประเมินผล (Assessing Process) ซึ่งประกอบไปด้วยการตัดสินใจ การปฏิบัติงาน การวัดผลการปฏิบัติงานและการวิจัย"¹

จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อบทบาทงานวิชาการของศึกษานิเทศก์กล่าว ผู้วิจัยเชื่อว่า มีประโยชน์ต่อศึกษานิเทศก์อย่างยิ่ง เพราะถือว่าเป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ที่ควรต้องการให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติ ซึ่งศึกษานิเทศก์เองก็ควรปฏิบัติตามหลักการนิเทศที่ว่า "นิเทศตามปัญหาและความต้องการของครู" อยู่แล้ว ดังนั้นศึกษานิเทศก์ควรยอมรับและควร คำนึงถึงบทบาทเหล่านี้ในการปฏิบัติงาน เพื่อว่าจะช่วยให้การปฏิบัติงานด้านการนิเทศการศึกษา มีความหมายต่อครู และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีขอ เสนอแนะต่อสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดังต่อไปนี้

1. ควรจัดสรรงบประมาณให้หน่วยศึกษานิเทศก์ให้เพียงพอที่จะปฏิบัติงานตามหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเต็มที่ จะช่วยทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

¹

Ben M. Harris, Supervision Behavior in Education (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1963), pp. 14-15.

2. ควรชี้แจงให้ผู้บริหารระดับต่าง ๆ เห็นความสำคัญและความจำเป็นของงานนิเทศการศึกษา และหาทางสนับสนุน
3. ผู้บริหารในระดับจังหวัดไม่ควรมอบหมายงานอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานด้านวิชาการให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติ เพราะจะทำให้ไม่มีเวลาที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เป็นที่ไปตามโครงการที่วางไว้ได้
4. ควรชี้แจงให้ผู้บริหารระดับต่าง ๆ เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์เพื่อที่จะได้ส่งเสริมการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
5. ควรหาวิธีการและกำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคคลเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นศึกษานิเทศก์ให้รัดกุม เพื่อที่จะให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ตรงกับสายงานที่ปฏิบัติ
6. ควรหาวิธีการพัฒนาศักยภาพของศึกษานิเทศก์อยู่เสมอ เพื่อให้ศึกษานิเทศก์มีความรู้ ความคิดในเชิงสร้างสรรค์ และเข้าใจงานนิเทศการศึกษา ให้สมกับเป็นผู้นำทางวิชาการ
7. ขวัญและกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงาน จึงควรกำหนดขนาดคดและความก้าวหน้าของศึกษานิเทศก์ให้แน่นอน
8. ควรจัดสรรค้ำประกันกำลังของศึกษานิเทศก์ให้พอเหมาะ กับสภาพการศึกษาของแต่ละจังหวัด เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างคล่องตัว
9. ควรกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ไว้อย่างชัดเจนพอที่จะเห็นแนวปฏิบัติได้ จะได้แน่ใจว่าปฏิบัติงานได้ถูกต้องและครบถ้วนตามหน้าที่ที่กำหนด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยเพิ่มเติม

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ การวิจัยครั้งต่อไปควรจะได้มีการศึกษาถึงเรื่องต่อไปนี้

1. ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์ ประจำสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษาอื่น ๆ
2. บทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ประจำสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ตามหน้าที่ที่ระบุตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2524 (ฉบับประกาศใช้ 18 กุมภาพันธ์ 2524)
3. บทบาทหน้าที่ด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์ ประจำสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ
4. บทบาทหน้าที่ด้านวิชาการของประธานกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา
5. บทบาทหน้าที่ด้านวิชาการของฝ่ายวิชาการประจำกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย